

*Т. М. СТРОКАНЬ, канд. екон. наук, доц.
А. Є. ХОДИРЕВА, викладач
(Черкаський інженерно-технологічний інститут)*

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 3, с. 220–222

Нині більшість індустріально розвинених країн пов'язує довгострокове стійке зростання насамперед з переходом до інноваційного шляху розвитку. Інноваційна активність — найбільш гнучкий індикатор стану і конкурентоспроможності економіки. Коли ця активність згасає, економіка країни втрачає позиції на ринках, швидко старіє виробничий апарат, інвестиційна, технологічна та економічна сфери перебувають у кризовому стані. З розширенням базисних інновацій зростає інвестиційна активність як передумова подолання кризи і депресії, переходу до поживлення і підйому виробництва. З огляду на це інновація має розглядатися у двох аспектах:

1) як кінцевий результат інноваційної діяльності, що втілений у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг;

2) як комплексний процес, який охоплює створення, розробку, доведення до комерційного використання і розповсюдження нового технічного або якогось іншого рішення (новації), що задовольняє певну потребу.

Основними суб'єктами освоєння науково-технічних досягнень є великі й середні недержавні підприємства і малі підприємницькі організації науково-технічної сфери. Саме на них має орієнтуватися значною мірою інноваційна політика України.

Для реалізації основних засад державної політики у сфері інноваційної діяльності важливо найближчим часом завершити формування її законодавчої бази, що заохочує інноваційне під-

приємництво і гарантує захист прав інтелектуальної власності. Щоб активізувати інноваційний процес в Україні, необхідні правові норми, які регламентують порядок зменшення бази оподаткування підприємств на суму коштів, спрямованих ними на інновації, механізм “податкових канікул” для учасників інноваційного проекту на перші два роки з часу підписання інноваційної угоди. Доцільно ввести державне страхування ризиків від інноваційної діяльності з відшкодуванням інвесторам частини фінансових втрат при венчурному фінансуванні.

Інвестування являє собою довгострокові вкладення капіталу на умовах його покриття і отримання прибутку, достатнього для компенсації тимчасової відмови інвестора від використання цих засобів і винагородження за ризик.

Підприємець зобов'язаний враховувати низку умов, що визначаються самим інвестиційним процесом:

- обов'язкове визначення ризику щодо об'єкта нововведення та джерел інвестування;
- вибір типу інвестування (грошові кошти, майно, інші активи і зобов'язання) і організаційної форми реалізації;
- захист інвестицій та ін.

Згідно із зарубіжними дослідженнями тільки третина здійснених досліджень у сфері інновацій дає позитивний результат.

Найважливішими фінансово-економічними показниками інноваційного проекту є необхідні обсяги інвестицій із зазначенням конкретних термінів їх освоєння за період реалізації проекту, очікуваний прибуток, період окупності, графік повернення коштів інвесторам.

Якість проекту та плану інвестування комплексу інноваційних проектів для житлово-комунальної сфери, як і для інших галузей, зумовлена впливом широкого кола чинників, серед яких найзначніше місце посідають чинники економічного змісту: ціна, прибуток, кошторисна вартість інноваційного проекту, період повного освоєння інвестиційних коштів, інфляційні та інші фактори.

Для житлово-комунального господарства (ЖКГ) також актуальна проблема пошуку нових джерел фінансування.

Враховуючи вітчизняний і зарубіжний досвід, можна виокремити такі *способи фінансування житлово-комунальної сфери*:

- кошти місцевих бюджетів;
- державні централізовані капітальні вкладення;
- на основі пайової участі підприємств;
- кредитні кошти;
- кошти населення та приватні кошти;
- спорудження об'єктів ЖКГ громадським способом (народне будівництво) тощо.

У системі власних джерел доходів місцевих бюджетів провідну роль повинні відігравати місцеві податки та збори, які нині не перевищують 5 % у доходах місцевих бюджетів України.

У нових умовах господарювання місцеві органи самоврядування повинні активно шукати резерви коштів шляхом надання послуг за певну оплату (наприклад, надання за ринковими цінами житлово-комунальних, транспортних, туристичних послуг тощо). Звичайно, ці можливості є обмеженими, оскільки підвищення тарифів на комунальні послуги та переведення ЖКГ на комерційну основу негативно позначається на соціальному становищі більшості мешканців. Водночас ЖКГ має можливості для розширення сфери своєї діяльності та надання додаткових послуг на комерційній основі, які не пов'язані з його основною діяльністю та не зачіпають інтересів населення [1].

Участь комунальних підприємств та органів місцевого самоврядування в комерційній діяльності може стати джерелом додаткових і досить відчутних надходжень до місцевих бюджетів. Місцеві органи влади можуть взяти на себе функції фінансового посередника між підприємствами, які потребують інвестицій, і власниками інвестиційних коштів. Вони можуть заснувати регіональні інвестиційні фонди, ресурси яких формуватимуться за рахунок емісії та розміщення муніципальних боргових зобов'язань.

У більшості країн випуск облігацій є основним джерелом покриття видатків на капітальні

вкладення. У США для того, щоб не допустити безмежного зростання капітальних вкладень, що фінансуються за рахунок коштів місцевого самоврядування, борг перед власниками облігацій обмежується і не повинен перевищувати 2 % суми оподаткованої власності [2].

Вибір варіантів реалізації інноваційного проекту та формування інвестиційних планів виконання комплексів інноваційних проектів здійснюється в умовах невизначеності щодо майбутнього впливу несприятливих факторів.

Значний вплив несприятливих факторів може поставити під загрозу втілення проекту загалом. До того ж скорочення переліку інноваційних проектів, які увійдуть до інвестиційного плану, призведе до зменшення фонду інвестування наступних проектів унаслідок зменшення очікуваного прибутку від інноваційної діяльності.

З метою зменшення ризику і підвищення привабливості (зацікавленості інвесторів) проекту необхідно здійснювати глибокі науково обгрунтовані обчислення економічної ефективності інвестиційних програм.

Інноваційні фінансові ресурси можуть бути ризиковим капіталом, що вкладається для отримання високих прибутків, або некомерційними, такими як субвенції, для яких невдачею слугує досягнення цілей, важливих для стійкого розвитку. Типовим терміналом для комерційного ризикового капіталу є венчурна фірма, а для безприбуткового — суспільний науковий фонд. У першому випадку його джерелами будуть підприємці та ризикові інвестори, а у другому — спонсори з некомерційною мотивацією.

Для фінансування інноваційної діяльності можна використовувати такі основні джерела:

- цільові витрати державного та місцевих бюджетів;
- власні ресурси підприємств (прибуток, амортизаційні відрахування тощо);
- ресурси фінансових організацій (інвестиційні компанії, страхові фірми, фінансово-промислові групи, венчурні фонди та ін.);
- кошти спеціалізованих позабюджетних фондів;
- кредитно-інвестиційні ресурси комерційних банків;
- прями інвестиції (емісія корпоративних цінних паперів і боргових зобов'язань) [3].

Під час вирішення питання про фінансове забезпечення потреб розвитку житлово-комунальної сфери надзвичайного значення набуває залучення приватних коштів. При цьому за умов переважно комунальної власності на об'єкти ЖКГ та високого рівня монополізації в галузі

на перше місце виходить проблема прямих приватних інвестицій, здійснення яких можливе лише тоді, коли буде допустима приватна діяльність у сфері надання комунальних послуг. Світова практика довела ефективність приватного підприємництва у цій сфері: на основі приватної власності надаються не лише послуги персоніфікованого характеру (транспортні та побутові), а й послуги водо-, тепло-, газо- та електропостачання, які традиційно належать до технічної монополії.

Література

1. *Строкань Т. М.* Інноваційно-інвестиційне забезпечення як фактор розвитку регіонального ЖКГ // Зб. наук. пр. ХДПУ. — 2000. — № 122. — Ч. 1. — С. 311–314.
2. *Тканка Л.* Економічна основа реформування інноваційної сфери в Україні // Регіональна економіка. — 1999. — № 2. — С. 149–152.
3. *Черваньов Д., Нейкова Л.* Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в Україні. — К.: Т-во "Знання", КОО, 1999. — 514 с.